

INACH

Bringing the Online In Line with Human Rights

DARE TO BE GREY

beyond black-and-white thinking

Online haat in de
Nederlandse
verkiezingscampagne
van 2025 in kaart
gebracht

Adinde Schoorl & Jordy
Nijenhuis
2025

INHOUDSOPGAVE

INTERNATIONAL NETWORK AGAINST CYBER HATE – INACH.....	2
SAMENVATTING.....	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
INLEIDING.....	4
CONTEXT	6
ONTWIKKELINGEN IN ONLINE HAAT.....	8
INZICHTEN IN VERSCHILLENDE NARRATIEVEN TIJDENS DE VERKIEZINGEN.....	12
BEVINDINGEN.....	27
VERGELIJKING VAN ONLINE DISCOURSE ROND NEDERLANDSE PARTIJLEIDERS.....	30
BEVINDINGEN.....	37
CONCLUSIE.....	39
AANBEVELINGEN.....	41
BRONNEN.....	44

International Network Against Cyber Hate – INACH

INACH werd in 2002 opgericht om met interventies en andere preventieve strategieën cyberhaat tegen te gaan. De aangesloten leden zijn verenigd in een systematische strijd tegen cyberhaat, onder meer als meldpunten, monitoringorganisaties of online hulploketten. In hun respectieve landen fungeren zij als belangrijke aanspreekpunten voor politici, internetproviders, onderwijsinstellingen en gebruikers.

De financiering van INACH wordt verzorgd door haar leden, de Europese Commissie en andere donoren. Het International Network Against Cyber Hate (INACH) verenigt meerdere organisaties uit de EU, Afrika, Israël, Rusland, het Verenigd Koninkrijk, Noord-Macedonië, Albanië en Zuid-Amerika. Naast haar rol als netwerk van online meldpunten hanteert INACH tegenwoordig een multidimensionale aanpak, met een sterke focus op educatieve en preventieve strategieën.

Deze publicatie is tot stand gekomen met financiële steun van het programma Citizens, Equality, Rights and Values (CERV) van de Europese Unie. De inhoud van deze publicatie valt uitsluitend onder de verantwoordelijkheid van het International Network Against Cyber Hate en kan op geen enkele wijze worden beschouwd als een weergave van de standpunten van de Europese Commissie.

Supported by the Citizens, Equality, Rights and Values (CERV) Programme of the European Union

Samenvatting

Deze studie onderzoekt de rol, intensiteit en ontwikkeling van online haat narratieven tijdens de Nederlandse parlementsverkiezingen van 2025, met bijzondere aandacht voor de manier waarop digitale ecosystemen het politieke discours en de publieke perceptie vormgeven.

Het onderzoek toont aan dat xenofobe, anti-immigratie-, anti-islam- en anti-LHBTI+-narratieven gedurende de hele verkiezingstijd consistent aanwezig waren en vaak strategisch werden versterkt. Daarbij werd ook in toenemende mate gebruikgemaakt van synthetische propaganda en door AI gegenereerde beelden en berichten.

De analyse laat zien dat politieke actoren zelf een belangrijke rol spelen bij het aanjagen, versterken of legitimeren van deze narratieven. Berichten, toespraken en campagnemateriaal van bepaalde partijen werden op grote schaal verspreid via socialemediaplatforms, wat leidde tot algoritmische versterking en het verder bestendigen van echokamers. Hierdoor kregen schadelijke ideeën invloed op het bredere publieke debat en droegen zij bij aan de normalisering van concepten zoals de omvolkingstheorie en remigratie, die zijn verschoven van marginale retoriek naar mainstream politieke communicatie.

Het rapport sluit af met een reeks aanbevelingen om de verantwoordelijkheid van platforms te versterken, maatschappelijke monitoring initiatieven te ondersteunen, verantwoord politiek communiceren te stimuleren en het bewustzijn van gebruikers te vergroten—met als uiteindelijk doel bij te dragen aan een veiligere en democratischer online omgeving in Nederland.

Inleiding

'It's the internet stupid.' In een recent artikel in de Nederlandse krant NRC (NRC 2025) betoogt Francis Fukuyama dat de wereldwijde opkomst van het populisme niet uitsluitend kan worden verklaard aan de hand van traditionele verklaringen (zoals economische grieven, culturele backlash of migratie debatten). In plaats daarvan plaatst hij het digitale ecosysteem centraal in deze ontwikkeling en wijst hij op de doorslaggevende rol van sociale-mediaplatforms, algoritmische versterking en online echokamers. Zijn conclusie is helder: om hedendaagse populistische narratieven te begrijpen, moeten de online omgevingen waarin zij worden geproduceerd en verspreid, worden geanalyseerd.

Het monitoren van online haat door INACH in de afgelopen jaren bevestigt dit beeld; Een aanzienlijk deel van online haat is politiek gedreven: zij wordt gegenereerd door politieke actoren, ingezet als wapen in het publieke debat en geconcentreerd rond politieke thema's. Voortbouwend op dit inzicht onderzoekt deze studie de Nederlandse parlementsverkiezingen van 2025. Daarbij wordt in kaart gebracht hoe online haat en desinformatie zich gedurende de verkiezingscampagne ontwikkelden en welke narratieven het digitale politieke landschap hebben gevormd.

De onderzoeksmethodologie combineert handmatige analyse met AI-gedreven monitoring via het [EOOH-dashboard](#). Op basis van trefwoord detectie scande de AI verschillende sociale-mediaplatforms en beoordeelde zij de toxiciteit niveaus van de bijbehorende content. Daarnaast is content gevolgd die door politici zelf werd geplaatst op hun sociale-mediakanalen.

Eerdere onderzoeksbevindingen van zowel INACH als Dare to be Grey tonen aan dat het merendeel van online haat wordt verspreid door populistisch-rechtse actoren en zich richt op LHBTIQA+-personen en migranten. Daarom richt deze analyse zich deels op deze thema's. Tegelijkertijd zijn ook neutrale zoektermen gebruikt, zoals 'verkiezingen' en 'Nederlanders', om inzicht te krijgen in welke narratieven in het algemeen online circuleren. Het doel van deze analyse is te laten zien hoe haat politieke campagnes

beïnvloedt, aan de hand van data gedreven inzichten die belangrijke patronen van toxiciteit en versterking blootleggen.

Het rapport bevat daarnaast aanbevelingen voor hoe deze fenomenen kunnen worden tegengegaan. Omdat online haat voortdurend evolueert en verschillende vormen aanneemt, zijn gerichte en effectieve strategieën noodzakelijk. Zonder betrouwbare data en duidelijke inzichten in hoe deze content ontstaat en zich verspreidt, is het onmogelijk om adequaat beleid te ontwikkelen of effectieve maatregelen te implementeren.

Context

Nederland kent een meerpartijendemocratie met een parlementair stelsel.

Coalitieregeringen zijn de norm aangezien geen enkele partij een meerderheid heeft in de Tweede Kamer, die uit 150 zetels bestaat. Dit complexe politieke systeem, dat is ontworpen om pluralisme en compromis te bevorderen, heeft ook geleid tot frequente kabinetscrises, langdurige coalitieonderhandelingen en toenemende frustratie onder kiezers. In de afgelopen jaren is de Nederlandse politiek sterk gefragmenteerd geraakt, met meer dan twintig partijen in het parlement, variërend van progressief-groen tot radicaal-rechts populistisch. Belangrijke thema's die het politieke landschap domineren zijn migratie, woningbouw, klimaatbeleid, gezondheidszorg en het vertrouwen in publieke instituties.

De verkiezingen van oktober 2025 vonden plaats tegen de achtergrond van aanhoudende politieke fragmentatie. De laatste twee kabinetten vielen over kwesties die verband hielden met het migratiebeleid. Deze terugkerende crises hebben bijgedragen aan historisch lage niveaus van publiek vertrouwen in de politiek en in instituties, waarbij veel burgers zich niet vertegenwoordigd of gehoord voelen door beleidsmakers (Metro Nieuws 2025). Tegen deze achtergrond is het bijzonder relevant om te monitoren hoe deze gevoelige thema's in aanloop naar de verkiezingen van 2025 worden besproken en gepolitiseerd.

Sociale media en digitale media spelen een centrale rol bij het vormen van de publieke opinie door het framen en versterken van narratieven die het online discours domineren. Algoritmen geven prioriteit aan betrokkenheid (kliks, delen en reacties) boven accuraatheid of balans, waardoor content die sterke emoties oproept, met name woede of angst, zich het snelst verspreidt. Dit op verdienmodellen gebaseerde systeem belooft polarisatie omdat negatieve of polariserende berichten gebruikers actief houden en advertentie-inkomsten maximaliseren. Hierdoor weerspiegelen socialemediaplatforms maatschappelijke debatten niet alleen maar construeren en versterken zij actief online narratieven. Ze hebben invloed op hoe mensen politieke kwesties,

identiteit en zelfs waarheid waarnemen. Juist daarom is het van groot belang om online gedrag in de context van verkiezingen systematisch te volgen en te analyseren.

Het Nederlandse medialandschap is over het algemeen divers, professioneel en gebaseerd op sterke journalistieke normen, maar is niet immuun voor de verspreiding en versterking van haatdragende narratieven. Traditionele media zoals bijvoorbeeld de NOS, NRC en de Volkskrant hanteren grotendeels feitelijke verslaggeving, maar de fragmentatie van het medialandschap via online platforms, partijdige media en influencer-gedreven commentaar heeft de grenzen tussen journalistiek en opinie doen vervagen. Bepaalde populistische of alternatieve media platforms (zoals GeenStijl, Ongehoord Nederland en De Dagelijkse Standaard) hebben bijgedragen aan de normalisering van xenofobe of anti-immigratiekaders, vaak gepresenteerd als 'taboedoorbrekend' of 'anti-elite'.

Mainstream media worden soms in deze debatten meegezogen door de logica van controversie en klikgedreven zichtbaarheid, waardoor polariserende narratieven onbedoeld worden versterkt. In combinatie met de dynamiek van sociale media, waar emotioneel geladen en polariserende content zich het snelst verspreidt, weerspiegelt en vergroot het Nederlandse medialandschap steeds vaker online haattrends, met name rond migratie, islam, gender en politiek wantrouwen.

Met meer dan twintig jaar ervaring in het monitoren van online haat constateren wij een duidelijke verschuiving van expliciet illegale haatspraak naar bredere haatdragende narratieven, waaronder complottheorieën, nationalistische symboliek en andere vormen van gecodeerde vijandigheid. Deze ontwikkelingen worden versterkt door technologische innovaties zoals generatieve AI en steeds vaker ingezet door politici om kiezers te mobiliseren. Tegelijkertijd zijn die haatdragende haat narrativen aanzienlijk moeilijker te bestrijden dan traditionele haatspraak, omdat ze vaak buiten het bereik vallen van juridische verwijderingsverzoeken aan platforms.

Ontwikkelingen in online haat

Online haat is voortdurend in beweging: het verandert van vorm en ontwikkelt zich mee met technologische vooruitgang. In het kader van politieke campagnes springen enkele recente ontwikkelingen in het oog.

Synthetische propaganda en generatieve AI

Generatieve artificiële intelligentie (AI) en synthetische propaganda zijn relatief nieuwe fenomenen binnen het digitale informatielandschap. Hoewel propaganda zo oud is als de politiek zelf, heeft de combinatie met goedkope, snelle en breed toegankelijke generatieve AI-tools de schaal en impact ervan ingrijpend veranderd. Hierdoor is propaganda uitgegroeid tot een krachtig instrument voor het verspreiden van haatdragende en manipulerende narratieven, waaronder die van politieke actoren.

Synthetische propaganda kan worden gedefinieerd als *“de doelbewuste poging om percepties te sturen en het begrip van kwesties te beïnvloeden in lijn met de intenties van de afzender, door middel van door generatieve AI geproduceerde content”*. Dit omvat onder meer deepfakes, cheapfakes en andere door AI gegenereerde media, met een sterke nadruk op emotionele manipulatie en politiek gebruik (Marcus Bösch, 2025).

In essentie verwijst synthetische propaganda naar door AI gecreëerde of gemanipuleerde content die authentieke menselijke communicatie nabootst, met als doel het publiek te misleiden of de werkelijkheid te vertekenen. De traditionele pers- en propaganda machine van mythevorming is geëvolueerd naar geautomatiseerde ecosystemen van onderling verbonden bots die menselijk gedrag imiteren en versterken, waardoor de grens tussen synthetische en organische communicatie vervaagt (Zhou et al., 2020; Vosoughi et al., 2018). Dergelijke technieken zijn inmiddels zichtbaar in uiteenlopende geopolitieke contexten, variërend van verkiezing inmenging in Brazilië en India tot COVID-19-desinformatie in de Verenigde Staten en de EU (Albanese et al., 2023).

Synthetische propaganda kent vele verschijningsvormen en is vaak doordrenkt van nationalistische symboliek, kleuren en emotioneel geladen beeldmateriaal. Deze uitingen proberen niet altijd realistisch over te komen. Hun primaire doel is het oproepen van emoties zoals trots, angst of verontwaardiging, en zo de publieke perceptie te sturen en polarisatie aan te wakkeren, los van feitelijke juistheid.

Ook in Nederland zijn inmiddels duidelijke voorbeelden van synthetische propaganda opgedoken. Zo was er een Facebookpagina die zich voordeed als fanaccount van Geert Wilders, onder de naam *'Wij doen geen aangifte tegen Geert Wilders'*. Deze pagina deelde door AI gegenereerde afbeeldingen van blonde kinderen in Nederlandse nationale kleuren, ogenschijnlijk bedreigd door mannen van kleur, vergezeld van teksten als 'Stuur alle criminele asielzoekers terug'. Journalistiek onderzoek bracht later aan het licht dat de pagina werd beheerd door twee leden van de PVV, de partij van Geert Wilders. Zij verspreidden tevens AI-gegenereerde beelden gericht tegen Frans Timmermans, leider van GroenLinks-PvdA (Volkskrant 2025). Verdere analyse toonde aan dat de helft van alle circulerende AI-gegenereerde campagne content tijdens de verkiezingsperiode afkomstig was van de PVV zelf (Volkskrant 2025).

Generatieve AI wordt niet alleen ingezet voor beelden en video's, maar ook voor muziek. Een extreemrechtse, door AI gegenereerde song, met de titel *'Wij zeggen nee, nee, nee, tegen een AZC'*, gericht tegen asielzoekers, wist zelfs de Nederlandse hitlijsten te bereiken. De track kwam binnen op nummer 28 in de Single Top 100 en behaalde miljoenen streams. Ondanks de duidelijke xenofobe boodschap weigerde streaming platform Spotify het nummer te verwijderen met het argument dat het niet in strijd zou

zijn met het beleid van het platform (AD 2025). Zelfs nadat het nummer uiteindelijk van Spotify werd verwijderd, bleef het wijdverspreid circuleren via sociale-mediaplatforms.

Remigratie en de omvolkingstheorie

De term 'remigratie' wordt steeds vaker gebruikt door radicaal-rechtse en populistische partijen als eufemisme voor massadeportatie, waarbij de racistische en uitsluitende oorsprong van het begrip wordt verhuld. Waar deze terminologie vroeger vooral voorkwam in marginale online omgevingen zoals 4Chan of Gab, zijn zowel remigratie als de omvolkingstheorie inmiddels doorgedrongen tot het mainstream politieke vocabulaire. Ze worden gebruikt om ideeën over etnische zuivering en gedwongen terugkeer te legitimeren. De gekozen taal verhult bewust gewelddadige intenties. Begrippen als 'programma', 'plan' of 'commissaris voor remigratie' klinken bureaucratisch en beleidsmatig, maar verminderen morele verontwaardiging en stellen politici in staat deportatie te presenteren als routinematig bestuur in plaats van vervolging.

Een onderzoek van The Guardian uit 2024 traceerde de verspreiding van het begrip remigratie door Europa. In Duitsland protesteerden tienduizenden mensen nadat bekend werd dat AfD-leden een bijeenkomst in Potsdam hadden bijgewoond waar deportaties werden besproken. In Oostenrijk stelde de FPÖ voor een Europese 'commissaris voor remigratie' aan te wijzen. In Oost-Duitsland verschenen AfD-posters met de slogan 'Zomer, zon, remigratie' naast een zogenoemde 'deportatie-luchtvaartmaatschappij'. Het begrip bleef niet beperkt tot Europa: ook Donald Trump gebruikte de term 'Remigration' toen hij beloofde migranten terug te sturen bij herverkiezing (Guardian 2024).

Onderzoeker Julia Ebner (Institute for Strategic Dialogue) wijst erop dat de ogenschijnlijke neutraliteit van de term het ware karakter ervan verhult, waardoor extremisten ideeën van etnische verdrijving kunnen normaliseren. Als weerspiegeling van deze taalmanipulatie koos de Duitse jury van de jaarlijkse Unwort des Jahres-verkiezing 'Remigration' tot 'Onwoord van het Jaar 2023', omdat het begrip verhult dat mensen rechten worden ontnomen en met dwang worden verwijderd (Bild 2024). In

Duitsland circuleerden zelfs flyers met nep-vliegtickets en de slogan *'Alleen remigratie kan Duitsland nog redden'*, een schrijnend voorbeeld van hoe gevaarlijke narratieven via 'geschoonde' taal kunnen worden genormaliseerd (AP News 2025).

De omvolkingstheorie, gemunt door de Franse schrijver Renaud Camus, stelt ten onrechte dat inheemse Europese bevolkingen doelbewust worden vervangen door niet-Europese, voornamelijk islamitische migranten. Wat begon als een marginale complottheorie is uitgegroeid tot een mainstream politiek narratief. Onderzoek toont aan dat dit discours strategisch is overgenomen door radicaal-rechtse en populistische leiders, zoals Viktor Orbán en Robert Fico, die migratie framen als een existentiële demografische bedreiging voor Europa. Door deze mainstreaming worden racistische en xenofobe ideeën gelegitimeerd, vaak verpakt in termen als 'cultureel behoud' of 'bevolkingsbeleid'. De Nederlandse inlichtingendienst AIVD bevestigt dat extremistische groeperingen immigratie interpreteren als een geplande *'demografische aanval'* door elites, soms omschreven als een *'Joods complot'*, waarbij politici, media en academici medeplichtig zouden zijn (AIVD 2024).

Digitale media hebben deze normalisering versneld. Online platforms versterken complotdenken via emotioneel geladen beelden, memes en algoritmen die verontwaardiging belonen. Daardoor fungeert de omvolkingstheorie als een flexibel narratief: expliciet racistisch in extremistische kringen, gecodeerd en 'cultureel' binnen populistische retoriek, en impliciet gepresenteerd als 'rationele zorg' in het mainstream discours. Wetenschappers zoals Ekman waarschuwen dat deze normalisering een bedreiging vormt voor democratische instituties en sociale cohesie, doordat symbolisch geweld tegen minderheden wordt ingebed in alledaagse politieke communicatie (Ekman 2022).

Parallel hieraan floreert rechts-populisme in heel Europa, waaronder in Nederland, juist op basis van dit narratief. Politieke leiders zoals Geert Wilders spelen in op angsten rond islamisering en vermeende 'migratiecrises' om een permanente staat van urgentie te creëren, een strategie die publieke onrust levend houdt en voortdurende kiezers mobilisatie mogelijk maakt. Zoals Ayhan Kaya stelt, maken populistten niet alleen gebruik van bestaande migratie gerelateerde angsten, maar produceren en

bestendigen zij deze actief, waarbij de crisis zelf een bron van politieke macht wordt (Kaya 2025).

Inzichten in verschillende narratieven tijdens de verkiezingen

Deze analyse combineerde geautomatiseerde dataverzameling met handmatig onderzoek om zowel brede dekking als contextuele diepgang te waarborgen. Met behulp van het monitoringdashboard van het European Observatory on Online Hate (EOOH) werd data geanalyseerd van meerdere sociale-mediaplatforms via op maat gemaakte zoekkanalen. Elk kanaal werd ingericht met specifieke trefwoorden en zoektermen die verband houden met kernonderwerpen zoals migratie, identiteit en politiek, waardoor gerichte verzameling van relevante berichten en reacties mogelijk werd.

Deze opzet maakte systematische monitoring van het online discours mogelijk, terwijl handmatige verificatie en annotatie kwalitatieve inzichten boden in toon, framing en narratieve patronen die met uitsluitend geautomatiseerde tools niet volledig konden worden vastgelegd. De voor het dashboard ontwikkelde AI analyseert elke gescrapete reactie en bepaalt het bijbehorende toxiciteitsniveau. Hieronder volgt een overzicht van de vier voor dit onderzoeksdeel ingerichte kanalen:

Verkiezingen Nederland 2025

Om het bredere online gesprek over de aankomende verkiezingen in kaart te brengen, werd dit kanaal opgezet met zoektermen gerelateerd aan 'verkiezingen', 'parlement' en andere politieke kernbegrippen. Het doel was te identificeren hoe gebruikers online spreken over het verkiezingsproces, politieke partijen en prominente politieke figuren.

Buitenlanders / vluchtelingen

Migratie is een van de meest polariserende thema's binnen de Nederlandse politiek. In 2023 leidde dit onderwerp tot de val van het kabinet-Rutte IV, nadat coalitiepartijen geen overeenstemming konden bereiken over het migratiebeleid. Ook in de daaropvolgende verkiezingen bleef migratie het dominante thema, wat resulteerde in een grote verkiezingsoverwinning voor de radicaal-rechtse PVV onder leiding van Geert

Wilders. In 2025 liet Wilders opnieuw het kabinet vallen, met als argument dat er onvoldoende vooruitgang was geboekt bij het beperken van immigratie. Tegen deze politieke achtergrond richtte dit kanaal zich op online debatten en narratieven rond migratie — een thema dat naar verwachting centraal zal blijven staan in de huidige verkiezingscyclus.

LHBTI+

Radicaal-rechtse partijen richten online vijandigheid vaak op twee specifieke doelgroepen: migranten/vluchtelingen en de LHBTI+-gemeenschap. Dit kanaal focuste daarom op content gerelateerd aan anti-LHBTI+-retoriek en haatuitingen, en bracht in kaart hoe dergelijke narratieven circuleren binnen Nederlandse online omgevingen.

Nederlanders

Tijdens de initiële nulmeting van anti-vluchtelingenhaat kwam de term ‘Nederlanders’ opvallend vaak naar voren in de woordwolk. Hoewel het een algemene term is die ook veel irrelevante resultaten kan opleveren, is toch een afzonderlijk kanaal ingericht om te analyseren hoe nationale identiteit wordt aangeroepen in het online discours, met name in contrast tot migrantengroepen.

Data

Verkiezingen 2025

De dataset bevat 239.451 berichten, waarvan 11,3% (26.948) als toxisch is geclassificeerd. Hoewel dit betekent dat het merendeel van de berichten niet expliciet haatdragend is, blijft het absolute aantal toxische berichten aanzienlijk, zeker binnen een geconcentreerde verkiezingsperiode. De gemiddelde toxiciteitsscore van 0,18 wijst erop dat het grootste deel van de content zich in een ‘grijs gebied’ bevindt: noch volledig onschuldig, noch expliciet haatdragend. Dit sluit aan bij patronen van grensoverschrijdende of ambigu geformuleerde uitingen die vaak voorkomen in politieke debatten.

Slechts 0,3% van de berichten bereikte een toxiciteitsscore van 0,8 of hoger, wat erop wijst dat extreme haatspraak relatief beperkt voorkomt, maar wel meetbaar aanwezig is.

Datum	25 Augustus - 30 Oktober
Hoeveelheid	239,451
% dat toxisch was van de dataset	26,948 (11.3%)
Gemiddelde toxiciteit score	0.18 (0-1)
Platforms waar de meeste data was	Twitter (74%), Youtube (9%) en Facebook (5%)
Content met hoge toxiciteit score zijn meer frequent aanwezig op	Twitter
De content bevatten meestal de categorie:	Politics
% van de posts die een toxiciteit score van 0.8 of hoger hebben (op een schaal van 0 tot 1)	0.3%
% bevatte gewelddadige taal	16%
Trefwoorden	Politiek, verkiezingen, Nederland

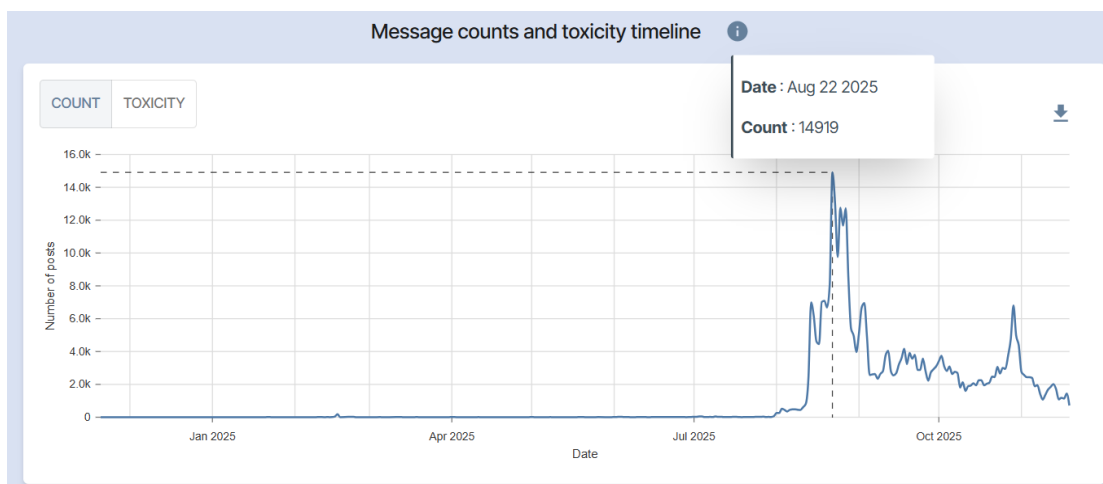
Dit kleine aandeel is desalniettemin van groot belang, aangezien sterk toxische content zich vaak breed verspreidt en een onevenredig grote invloed heeft op de vorming van narratieven. Ongeveer 16% van de berichten bevatte gewelddadige uitingen, wat laat zien dat directe haat weliswaar zeldzaam is, maar dat agressieve framing (oproepen tot geweld, gewelddadige metaforen) een substantieel onderdeel vormt van het online

Op alle platforms was toxiciteit consequent gekoppeld aan politieke discussies, al verschilde de intensiteit per medium. Op YouTube was 8,4% van de 22.854 berichten toxisch, met een gemiddelde toxiciteit van 0,16 en een frequent gebruik van politieke termen zoals politiek, verkiezingen en Nederland. Facebook vertoonde het hoogste aandeel toxische content (14,8%) en relatief veel gewelddadig taalgebruik (23%), waarbij politieke debatten vaak werden gecombineerd met verwijzingen naar Israël. Dit wijst op een overlap met mondiale conflict narratieven. Instagram had het laagste toxiciteitsniveau (4,9%, gemiddelde 0,12), maar ook hier was het merendeel van de haatdragende reacties politiek van aard (87%). Telegram kende, ondanks het beperkte volume, de meest extreme toon (13,8% toxisch; gemiddelde 0,24), gedomineerd door complotgerelateerde trefwoorden zoals *coronadictatuur* en *antifa*. Over het geheel genomen bleek politieke polarisatie de belangrijkste aanjager van online toxiciteit op alle platforms, waarbij Telegram de meest radicale narratieven versterkte.

Hoewel Facebook in absolute zin minder berichten bevat, kent het platform het hoogste aandeel toxische content (14,8%) en een relatief hoge gemiddelde toxiciteitsscore (0,22). Dit suggereert dat gebruikers op Facebook minder, maar agressievere reacties plaatsen, vaak binnen gepolariseerde of complotachtige politieke discussies. Het lage aandeel toxische berichten op Instagram (4,9%) en de lage gemiddelde toxiciteit (0,12) wijzen erop dat visueel georiënteerde platforms minder expliciete haatspraak faciliteren. Tegelijkertijd laat het feit dat bijna 9 op de 10 toxische berichten politiek gerelateerd zijn (87%) zien dat politiek cynisme en vijandigheid ook in meer lifestylegerichte omgevingen doordringen, zij het in een minder agressieve vorm. Ondanks de kleine dataset op Telegram (80 berichten) was 13,8% toxisch, met de hoogste gemiddelde toxiciteitsscore (0,24) en 1,2% van de berichten met een score boven de 0,8 — aanzienlijk hoger dan op andere platforms. De gebruikte trefwoorden (*coronadictatuur*, *antifa*, *controlled*) wijzen op een complotmatig ecosysteem waarin verkiezingsgerelateerde discussies samenvallen met anti-establishment- en antidemocratische retoriek, kenmerkend voor radicaal-rechtse of complotgroepen.

De onderstaande grafiek laat zien dat er al rond 22 augustus 2025 een duidelijke piek was in de hoeveelheid berichten binnen dit kanaal. Het aantal berichten lag zelfs hoger dan rond de verkiezingsdatum zelf in oktober, met 14.919 berichten. Dat is opvallend, aangezien dit kanaal trefwoorden bevat die specifiek aan de verkiezingen zijn gerelateerd en eind augustus nog niet het officiële begin van de campagneperiode markeerde. In de nacht van 19 op 20 augustus 2025 werd echter een meisje verkracht en vermoord in Amsterdam, waarbij een asielzoeker werd aangehouden als verdachte. Uit de inhoud van de berichten rond deze piekdatum blijkt dat veel reacties verwezen naar deze moord en opriepen om te stemmen op de PVV, die belooft de grenzen te sluiten. Met andere woorden: politieke narratieven en online haatnarratieven kwamen al ruim vóór de officiële campagneperiode op gang.

Buitenlanders / vluchtelingen

Datum	25 Augustus - 30 Oktober
Hoeveelheid	116,702 posts
% dat was toxisch van de hele dataset	23,283 was toxisch, 20%
Gemiddelde toxiciteit score	0.28 (0-1)

Platform waar de meeste data aanwezig was	Twitter (77%), Youtube (8%) en Facebook (4%)
Content met een hoge toxiciteit score zijn meer frequent aanwezig op	Twitter
De content bevatten meestal de categorie:	Politics
% van de posts die een toxiciteit score van 0.8 of hoger hadden (op een schaal van 0 -1)	0.6%
% bevatte gewelddadige taal	14%
Trefwoorden	islamisering, buitenlanders, omvolking

Van de 116.702 berichten werd 20% (23.283) als toxisch geclassificeerd — een relatief hoog aandeel, wat erop wijst dat vijandige of agressieve retoriek een structureel kenmerk was van de discussies binnen dit kanaal. De gemiddelde toxiciteitsscore van 0,28 (op een schaal van 0–1) bevestigt dat deze dataset niet werd gedomineerd door milde ironie of debat, maar door consistent negatieve en confronterende taal. In 0,6% van de berichten werd een toxiciteitsscore boven de 0,8 bereikt, wat betekent dat enkele honderden berichten expliciete haat of opruiing bevatten. Hoewel dit numeriek een klein aandeel is, is dit niveau van extreme content betekenisvol, omdat dergelijke berichten vaak de toon zetten en veelvuldig worden gedeeld of geciteerd. Het feit dat 14% van de berichten gewelddadig taalgebruik bevatte — zoals oproepen tot schade of gemilitariseerde metaforen — suggereert dat agressie en ontmenselijking binnen dit thematische domein zijn genormaliseerd, met name wanneer deze gericht zijn op ‘out-groups’ zoals migranten of moslims. Dit wijst erop dat het discours binnen dit kanaal niet alleen politiek toxisch was, maar ook ideologisch geladen, waarbij nationalisme, islamofobie en complotdenken samenkwamen.

Veruit het grootste deel van de toxische content verscheen op X. Deze dataset omvat 95.198 berichten, waarvan 19.881 (20,9%) als toxisch zijn geclassificeerd. Ongeveer 12% van deze toxische berichten bevatte gewelddadig taalgebruik.

Op alle platforms was online haat sterk verbonden met politieke discussies en anti-migratienarratieven. Op YouTube was 16% van de 9.919 berichten toxisch, vaak gericht op Nederland, buitenlanders en islamisering, met een matige gemiddelde toxiciteitscore (0,26) en 14% met gewelddadig taalgebruik. TikTok vertoonde lagere toxiciteitsniveaus (6,3%, score 0,16), maar terugkerende stereotypen zoals gelukszoekers en islamisering wijzen op een subtiele normalisering van xenofobe ideeën. Instagram kende een hoger toxiciteitspercentage (13,5%, score 0,22) en meer gewelddadig taalgebruik (20%), met frequente verwijzingen naar criminelen, waarmee migratie wordt gekoppeld aan criminaliteit. Hoewel de dataset van Telegram klein was, liet deze de meest extreme content zien (16,4% toxisch, 44% gewelddadig taalgebruik), met openlijk complotmatige en termen zoals omvolking en deportatie. Op alle platforms verschenen dezelfde xenofobe frames, maar verschilden toon en intensiteit — van meer gecodeerde vijandigheid op mainstreamplatforms tot openlijk extremisme in marginale online ruimtes.

Op alle platforms waren de meest voorkomende trefwoorden — buitenlanders, islamisering, gelukszoekers, criminelen en omvolking — indicatief voor een gedeeld narratief waarin migranten en moslims worden neergezet als een demografische en culturele bedreiging voor Nederland. De data laat een continuüm van haat zien: van subtiele vijandigheid en 'gecodeerde' islamofobie op mainstreamplatforms (zoals YouTube en Instagram) tot openlijk extremistische taal op Telegram. De ideologische kern blijft daarbij gelijk: angst voor culturele 'invasie' en verlies van nationale identiteit. Wat verschuift is de toon; van genormaliseerde wrok naar expliciete oproepen tot uitsluiting of geweld.

Hieronder is de woordwolk van dit kanaal weergegeven. Deze laat zien welke termen het meest worden geassocieerd met buitenlanders en immigratie in online discussies.

Opvallend is dat complottheorieën zoals islamisering (7.012 vermeldingen) en omvolking (4.853 vermeldingen) zeer frequent voorkomen in combinatie met immigratie. De sterkste frames zijn veiligheid en criminaliteit (met criminelen 5.663 keer genoemd), culturele onverenigbaarheid (islamisering, sharia, christenen) en existentiële dreiging (omvolking, overbevolking). Verwijzingen naar links, rechts en politiek tonen aan dat deze haat is ingebed in een breder politiek narratief van 'wij versus zij'. In vergelijking met andere woordwolken vertoont deze de dichtste concentratie van onmenselijkende en angstaanjagende termen.

LHBTIQ+

Datum	Augustus 25 - 30 Oktober 2025
Hoeveelheid	19,212
% die toxisch was van de totale dataset	7,257 37.8%

Gemiddelde toxiciteit score	0.43 (0-1)
Platforms	Twitter (85%), Youtube (4%) en Facebook (2%)
Content met hoge toxiciteit score zijn meer frequent aanwezig op	Twitter
De content bevatten meestal de categorie:	Sexism
% van de posts die een toxiciteit score van 0.8 of hoger hebben (op een schaal van 0 - 1)	1.6%
% bevatte gewelddadige taal	8%
Trefwoorden	homo, vrouwen, mietjes

Met 37,8% van de 19.212 berichten die als toxisch zijn geïdentificeerd en een gemiddelde toxiciteitsscore van 0,43 valt deze dataset op als een van de meest vijandige in vergelijking met andere gemonitorde thema's (zoals migratie of algemene politiek). Dit wijst erop dat discussies over gender, seksualiteit of vermeende 'mannelijkheid' meer expliciete haat en agressie oproepen dan andere politieke onderwerpen. Hoewel de totale toxiciteit hoog is, bevatte slechts 8% van de berichten gewelddadig taalgebruik. Dit suggereert dat de meeste vijandigheid zich uitte in de vorm van spot, scheldwoorden en vernedering, eerder dan in expliciete oproepen tot geweld. Dit patroon past bij misogynie en alledaagse homofobie, waarbij beledigingen worden ingezet om gendernormen af te dwingen en inclusiviteit af te wijzen. Het aandeel van 1,6% van de berichten met een toxiciteitsscore boven de 0,8 is weliswaar klein, maar laat zien dat een subgroep van gebruikers zich bezighoudt met expliciete haat of ontmenselijking. Dit draagt bij aan een klimaat waarin gewelddadige misogynie en homofobie door herhaling worden genormaliseerd.

Op X bevatte de dataset 19.480 berichten, waarvan 7.917 (40,6%) als toxisch zijn geclassificeerd — een uitzonderlijk hoog percentage. Veruit het grootste deel van de toxische content verscheen op X. Tegelijkertijd laten ook de andere drie platforms — YouTube, Facebook en TikTok — zeer hoge toxiciteitsniveaus zien in vergelijking met migratiegerelateerde datasets.

Op YouTube was 27,6% van de 764 berichten toxisch (gemiddelde score 0,36), voornamelijk bestaande uit seksistische en homofobe termen zoals homo en mietjes, vaak in verband gebracht met rechtse identiteit. Facebook vertoonde het hoogste toxiciteitsniveau (38,5%, score 0,43) en de meest extreme haat (2,1% boven de 0,8), waarbij homo- en transgenderpersonen frequent doelwit waren van openlijk seksistische en denigrerende reacties. TikTok kende een lagere toxiciteit (18,9%, score 0,33), maar liet nog steeds sterke gendergerelateerde vijandigheid zien (95% gecategoriseerd als seksisme), soms vermengd met complotmatige of religieuze verwijzingen (bijvoorbeeld Illuminati, Allah). In het geheel laten deze platforms een patroon zien waarin homofobie en seksisme worden ingezet om genderdiversiteit te bespotten of te delegitimeren, en om cultuurstrijd-narratieven rond mannelijkheid, moraal en nationale identiteit te versterken.

De consequent terugkerende trefwoorden (homo, mietjes, transgender) maken duidelijk dat deze dataset directe homofobe en transfobe vijandigheid weerspiegelt, en niet louter politiek meningsverschil. Dat 79–95% van deze berichten werd getagd onder ‘seksisme’ suggereert dat haat tegen LHBTI+-groepen diep verweven is met gendergebonden, patriarchale en hypermasculiene discoursen.

Met 38,5% toxische berichten en de hoogste gemiddelde toxiciteitsscore (0,43) springt Facebook eruit als een hotspot voor expliciete haatspraak. Het aandeel van 2,1% van de berichten met een score boven de 0,8 wijst op een hoge concentratie van extreme haat, die vaak persoonlijker en vernederender van aard is. De overlap tussen homo, transgender en mietjes duidt op het bespotten van gender-nonconformiteit en het afwijzen van progressieve waarden, mogelijk als weerspiegeling van generationele of ideologische scheidslijnen onder Facebookgebruikers.

Hoewel de gemiddelde toxiciteit op YouTube (0,36) iets lager ligt dan op Facebook, blijft het aandeel van 27,6% toxische berichten aanzienlijk. De koppeling met het trefwoord rechts is opvallend en suggereert dat homofobe taal wordt gepolitiseerd, mogelijk als middel om traditionele of nationalistische mannelijkheid te bevestigen in oppositie tot vermeende 'linkse' of 'woke' waarden. De combinatie van homo en mietjes laat zien hoe online spot LHBTI+-identiteiten framet als symbolen van zwakte of moreel verval, en niet slechts als 'anders'.

Hoewel op TikTok 'slechts' 18,9% van de berichten toxisch is (lager dan op Facebook en YouTube), wijzen trefwoorden als Illuminati en Allah op een complotmatig en religieus onderliggend patroon binnen online homofobie. Dit duidt op kruisbestuiving tussen radicaal-rechtse en religieus-conservatieve discoursen, waarin LHBTI+-rechten worden geframed als 'onnatuurlijk', 'door elites opgelegd' of 'anti-religieus'.

Hieronder is de woordwolk van dit kanaal weergegeven. De meest gebruikte woorden zijn logischerwijs homo, transgender en vrouwen. Opvallend is echter dat ook termen voorkomen die minder vanzelfsprekend met dit thema samenhangen, zoals moslims (513 vermeldingen), antifa (552), Israël (214), hoofddoek (196) en joden (356). De haat in dit kanaal richt zich sterk op moreel verval en genderideologie en verbindt LHBTI+-identiteiten regelmatig aan begrippen als indoctrinatie, pedofiel, ziek en doodstraf. Er is bovendien overlap met anti-islamitische en anti-linkse retoriek (moslims, links, antifa), wat wijst op een convergentie van cultuurstrijd-narratieven waarin seksuele diversiteit wordt gepresenteerd als zowel een linkse als een bredere maatschappelijke bedreiging.

Nederlanders

Datum	15 September - 30 Oktober
Hoeveelheid	23,092
% dat toxisch was van de hele dataset	3,097 (13.4%)
Gemiddelde toxiciteit score	0.20 (0-1)
Platform	Twitter (74%), Youtube (10%) en Tiktok (7%)
Content met een hoge toxiciteit zijn meer frequent aanwezig op	Twitter
De content bevatten meestal de categorie:	Politics
% van de posts hebben een toxiciteit score van 0.8 of hoger (op een schaal van 0 - 1)	0.4%
% bevatte gewelddadige taal	7%
Trefwoorden	nederland, linkse, dom

Met 13,4% van de 23.092 berichten die als toxisch zijn geïdentificeerd en een gemiddelde toxiciteitscore van 0,20 weerspiegelt deze dataset een lagere intensiteit dan migratie- of gendergerelateerde haat, maar laat zij nog steeds zien dat ongeveer één op de zeven politieke berichten een vorm van belediging of agressie bevatte. Slechts 0,4% van de berichten bereikte een toxiciteitscore boven de 0,8, wat betekent dat ernstige of onmenselijke haatspraak zeldzaam was. Dit onderstreept dat polarisatie in Nederlandse politieke gesprekken zich vooral uit via spot, wegzetting en ideologische etikettering, en minder via expliciete opruiing of dreigementen.

In 7% van de berichten kwam gewelddadige bewoording voor, wat laat zien dat fysieke bedreigingen weliswaar weinig voorkomen, maar dat agressieve metaforen en boosheid wel degelijk deel uitmaken van het online politieke vocabulaire.

Op X bevatte de dataset 20.701 berichten, waarvan 3.009 (14,5%) als toxisch zijn geclassificeerd. Ongeveer 5% van deze toxische berichten bevatte gewelddadig taalgebruik.

Alle platforms vertoonden politieke discussies tijdens de Nederlandse verkiezingen gematigde maar consistente niveaus van toxiciteit. Op YouTube was 11,7% van de 2.780 berichten toxisch (gemiddelde score 0,20), waarbij trefwoorden als Nederland, agenda 2030 en onzin wijzen op complotmatig gekleurde kritiek op de politiek en internationale instituties. Facebook liet een vergelijkbaar toxiciteitsniveau zien (11,5%, score 0,19), maar met meer gewelddadige taal (9%), waarbij politiek vaak werd gekoppeld aan xenofobe en anti-linkse retoriek via termen als buitenlanders en linkse. TikTok kende een lagere toxiciteit (4,1%, score 0,10), maar herhaalde geracialiseerde verwijzingen naar blanke Nederlanders, wat duidt op de normalisering van nationalistische identiteitsretoriek in kort politiek content. Op Instagram was 12,8% van de 516 berichten toxisch (score 0,20), waarbij politieke vijandigheid werd vermengd met verwijzingen naar blanke en Israël, wat wijst op de verspreiding van nationalistische en internationale narratieven.

Over het algemeen weerspiegelde de toxiciteit op deze platforms een klimaat van politiek wantrouwen, milde xenofobie en door complotdenken beïnvloede retoriek, eerder dan openlijke haatspraak.

Veruit het grootste deel van de toxische content verscheen op X. Op de andere drie platforms — YouTube, Facebook en Instagram — waren de toxiciteitsniveaus relatief stabiel (ongeveer 11–12%), terwijl TikTok duidelijk lager scoorde (4,1%). Dit geeft aan dat openlijke haat niet dominant was, maar dat een consistente laag van antagonisme en wantrouwen door het online politieke debat liep. De gemiddelde toxiciteitsscores (0,19–

0,20) suggereren bovendien dat deze vijandigheid zich vooral uitte in spot, sarcasme en minachting, en minder in expliciete haatspraak.

Op YouTube springt het trefwoord agenda 2030 in het oog. Dit verwijst naar de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, die door complotdenkers vaak worden hervertaald als onderdeel van een 'globalistische' of 'eliteagenda'. Hoewel gewelddadige uitingen beperkt blijven (3-9% op alle platforms), laat de aanhoudende aanwezigheid van politiek cynisme en nationalistische trefwoorden zien hoe subtiele antagonistische houdingen zijn genormaliseerd. De toon van het debat draait minder om open agressie en meer om wrok en morele verontwaardiging.

Hieronder is de woordwolk van dit kanaal weergegeven. Opvallend is dat hier ook termen voorkomen als moslim, islamisering (2.022 vermeldingen), omvolking (178 vermeldingen), vluchtelingen (220 vermeldingen) en allochtonen (110 vermeldingen). Dit wordt bevestigd door de overige data binnen dit kanaal. Het discours concentreert zich sterk rond nationale identiteit en zuiverheid, waarbij 'echte Nederlanders' worden afgezet tegen buitenlanders en moslims. Begrippen als 'ons land', vaderland, landverraders en 'de echte Nederlanders' benadrukken een scherp wij-zij-kader. Dit discours overlapt in hoge mate met het migratiekanaal, maar voegt daar een extra laag van nationaal slachtofferschap en geracialiseerd burgerschap aan toe.

Bevindingen

De analyse laat zien dat xenofobe narratieven vrijwel alle gemonitorde ruimtes domineren, ongeacht het onderwerp. Zelfs kanalen die gericht zijn op anti-LHBTI+-haat bevatten in hun woordwolken prominent termen als ‘omvolking’ en ‘islamisering’. Dit toont aan hoe radicaal-rechtse, anti-immigratieretoriek doordringt in uiteenlopende discussies.

In alle gemonitorde kanalen keert het discours herhaaldelijk terug naar asielzoekers, buitenlanders en islamisering, zelfs wanneer het oorspronkelijke onderwerp hier niet direct mee samenhangt. Ook zoekopdrachten naar neutrale trefwoorden zoals Nederlanders leveren anti-buitenlandershaat en verwijzingen naar de omvolkingstheorie op, wat benadrukt hoe diep deze ideeën zijn verankerd.

Binnen de Nederlandse samenleving is ‘islamisering’ genormaliseerd geraakt als complottheorie, die vaak als feit wordt gepresenteerd en regelmatig wordt gebruikt door politici, zowel online als in de media. Zo stelde Chris Stoffer, leider van de christelijke partij SGP, in NRC dat “Nederland op een islamitische samenleving begint te lijken” (NRC 2025). Lidewij de Vos, leider van Forum voor Democratie (FvD), verklaarde in de Volkskrant dat omvolking “gewoon een woord uit het woordenboek” is, waarmee zij de extremistische oorsprong van de term bagatelliseerde (Volkskrant 2025). Geert Wilders deelde op X een misleidende video waarop een moslimmenigte zogenaamd “klaarstond om Europa over te nemen”. De beelden bleken later afkomstig te zijn van een religieuze processie, maar zijn repost werd desondanks meer dan 224.000 keer bekeken (X 2025).

Op basis van de online discussies blijkt dat anti-moslimhaat in Nederland gelaagd is en vaak een combinatie vormt van anti-vluchtelingenhaat, xenofobie, anti-Arabische sentimenten en racisme. Politieke figuren maken hier routinematig gebruik van voor electoraal gewin. Nadat in augustus 2025 een 17-jarig Nederlands meisje in Amsterdam werd vermoord door - waarschijnlijk - een asielzoeker, gebruikten verschillende politici deze tragedie om te betogen dat massamigratie een gevaar vormt voor Nederlandse burgers. Geert Wilders verwees daarbij naar “data” van onderzoeker Jan van de Beek, die zou aantonen dat moslims oververtegenwoordigd zijn in criminaliteitscijfers in Nederland. Het werk van Van de Beek is echter breed bekritiseerd vanwege selectieve interpretaties en ideologische vooringenomenheid (BNNVARA 2024).

Tijdens de verkiezingscampagne escaleerden meerdere anti-immigratieprotesten tot geweld. Sommige demonstranten droegen een variant van de Nederlandse vlag die eerder werd gebruikt door de Nederlandse nazibeweging, terwijl anderen de Hitlergroet publiekelijk deden. De protesten gingen gepaard met confrontaties met de politie, aanzienlijke schade aan openbare eigendommen en zelfs een aanval op een partijbureau. Deze gebeurtenissen werden breed gedeeld online en grotendeels gecoördineerd via digitale netwerken. Veel van de betrokken groepen — actief onder namen als Defend Holland of Defend the Netherlands — gebruiken mainstreamplatforms om synthetische propaganda, complottheorieën en oproepen tegen de vermeende islamisering van de Nederlandse samenleving te verspreiden, waarbij online desinformatie wordt vermengd met mobilisatie in de fysieke wereld. Deze voorbeelden laten zien hoe op angst gebaseerde narratieven rond islamisering en migratie politiek worden ingezet en het publieke debat vormgeven, ver voorbij marginale extremistische kringen.

Hoewel het LHBTI+-kanaal ongeveer 30% toxische content bevat, bestaat een groot deel hiervan uit vijandige of onsamenhangende berichten vol scheldwoorden. Het kanaal

vertoont hoge toxiciteitsniveaus, vaak gericht op publieke figuren zoals Rob Jetten. Het aantal berichten nam toe in de dagen na de verkiezingen en was grotendeels gericht op Jetten en zijn seksuele identiteit.

Een ander opvallend fenomeen is het grote aantal herhaalde berichten. Door de beschikbaarheid van tools waarmee gekopieerde berichten in reeksen kunnen worden verspreid, bevat de dataset identieke content op verschillende data. Zo verscheen één specifiek bericht ongeveer vijftien keer in de gescrapete data.

In alle datasets was politiek de meest voorkomende context van toxiciteit, ongeacht het onderwerp — van migratie (islamisering, omvolking), via gender (homo, mietjes), tot het algemene debat (links, stom). Dit laat zien dat haat en vijandigheid zelden op zichzelf staande vooroordelen waren, maar verweven raakten met politieke identiteitsconflicten. Thema's rond gender en seksualiteit riepen het hoogste aandeel toxiciteit op, wat erop wijst dat seksisme en homofobie zelfs agressiever werden geuit dan xenofobie.

In alle datasets bevatte 5–20% van de toxische berichten gewelddadige bewoordingen, hoewel expliciete oproepen tot geweld zeldzaam waren. Uitdrukkingen als 'deporteren', 'kapot slaan' en 'weg ermee' normaliseren echter agressie en ontmenselijking, waardoor symbolisch geweld onderdeel wordt van alledaagse online communicatie.

Ondanks verschillen bevatten vrijwel alle datasets verwijzingen naar: Nederland, echte Nederlanders, blanke Nederlanders, buitenlanders, islamisering en omvolking. Deze terugkerende frames verbinden xenofobie, nationalisme en cultuurstrijdretoriek tot één gedeeld meta-narratief: "Nederland (en zijn bevolking) wordt bedreigd — door buitenstaanders, progressieve elites of moreel verval." Dit frame verenigt anti-migratie-, anti-LHBTI+- en anti-linkse sentimenten onder één ideologische paraplu en weerspiegelt een genormaliseerd radicaal-rechts wereldbeeld.

Veruit het grootste deel van de content verscheen op X. Dit bevestigt de bevinding dat realtime, hoog-engagementplatforms met beperkte moderatie bijzonder vatbaar zijn voor toxisch politiek discours.

Vergelijking van online discourse rond Nederlandse partijleiders

In de aanloop naar en tijdens de Nederlandse Tweede Kamerverkiezingen hebben wij ook sociale-mediaberichten geanalyseerd om de toon van het publieke online discours rond de politieke partijleiders in kaart te brengen. De trefwoorden die in deze kanalen zijn gebruikt, bestonden uit de achternamen van de partijleiders. Deze analyse richt zich op sociale-mediaberichten die zijn gepubliceerd tussen 25 augustus en 10 november 2025.

De data is verzameld met behulp van een meertalig, AI-gedreven monitoringsysteem en gefilterd op Nederlandstalige berichten die verwijzen naar individuele partijleiders. De geanalyseerde platforms omvatten Reddit, X/Twitter, 4chan, Gab, Telegram, YouTube, Facebook, Instagram, TikTok, 9gag, Threads en Bluesky, waarbij Twitter verantwoordelijk was voor het grootste aandeel van de toxische content in alle datasets. Om betekenisvolle vergelijkingen te kunnen maken, zijn alleen partijleiders met een dataset van meer dan 2.000 berichten opgenomen in de vergelijkende analyse. Datasets onder deze drempel (Mirjam Bikker, Laurens Dassen, Chris Stoffer en Eddy van Hijum) zijn uitgesloten van de inzichten en visualisaties hieronder.

Data

Trefwoordanalyse: Yeşilgöz

Dilan Yeşilgöz is de leider van de VVD. Deze dataset omvat berichten die zijn geplaatst tussen 1 september en 10 november 2025 en bevat 9.345 berichten, waarvan 894 (9,6%) als toxisch zijn aangemerkt. Het merendeel van de content was afkomstig van Twitter (80%), gevolgd door YouTube (9%) en TikTok (3%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,17 en 0,1% van de berichten bereikte een toxiciteitsscore van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen voornamelijk op Twitter (71,4%). Toxiciteit was het

vaakst gerelateerd aan politieke thema's (64%), en 6% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden in toxische berichten zijn antifa, Kaag en Nederland.

Trefwoordanalyse: Jetten

Rob Jetten is de leider van D66. Deze dataset omvat 68.182 berichten, waarvan 9.401 (13,8%) als toxisch zijn geclassificeerd. Het grootste deel van de content was afkomstig van Twitter (82%), gevolgd door YouTube (8%) en GeenStijl (3%).

De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,20 en 0,4% van de berichten bereikte een toxiciteitsscore van 0,8 of hoger, wat wijst op extreme vijandigheid. Sterk toxische content verscheen voornamelijk op Twitter (81,9%).

Toxische berichten waren het vaakst gekoppeld aan politieke discussies (56%), en ongeveer 4% bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Kaag, Rob Jetten en homo, wat wijst op politieke en identiteitsgerichte aanvallen tijdens de monitoringsperiode.

Trefwoord: Timmermans

De analyse van online berichten tussen 25 augustus en 10 november 2025 leverde een dataset op van 94.677 berichten, waarvan 12.524 (13,2%) toxische taal bevatte. Het merendeel van deze berichten was afkomstig van Twitter (76%), gevolgd door YouTube (12%) en TikTok (4%).

De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,20 en 0,4% van de berichten bereikte een toxiciteitsscore van 0,8 of hoger. Sterk toxische content verscheen voornamelijk op Twitter (83,7%). Een groot deel van de toxiciteit had betrekking op politieke discussies (64%), en circa 7% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal.

Veelvoorkomende trefwoorden zijn Nederland, linkse en Frans Timmermans, wat laat zien hoe politieke identiteit en polarisatie het online discours rond hem vormgaven.

Trefwoord: Wilders

Geert Wilders is de leider van de PVV. Tussen 25 augustus en 10 november 2025 zijn 130.540 online berichten verzameld. Daarvan zijn 15.986 berichten (12,2%) als toxisch geclassificeerd. Het merendeel van de content was afkomstig van Twitter (72%), gevolgd door YouTube (12%) en TikTok (7%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,19 en 0,3% van de berichten bereikte een zeer hoge toxiciteitsscore van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen voornamelijk op Twitter (73,6%). Toxiciteit was het vaakst gekoppeld aan politieke thema's (62%), en 13% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Nederland, linkse en links.

Trefwoord: Bontenbal

Henri Bontenbal is de leider van het CDA. De analyse van berichten tussen 25 augustus en 10 november 2025 leverde een dataset op van 30.756 berichten, waarvan 3.705 (12%) als toxisch zijn geclassificeerd. Het merendeel van de content was afkomstig van Twitter (86%), gevolgd door YouTube (6%) en Facebook (2%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,19 en 0,2% van de berichten bereikte een toxiciteitsscore van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen onevenredig vaak op Twitter (81,1%). Toxiciteit hing het vaakst samen met politieke discussies (58%), en 2% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Nederland, homo en Henri Bontenbal.

Trefwoord: Jimmy Dijk

Jimmy Dijk is de leider van de SP. De analyse van berichten tussen 1 september en 10 november 2025 omvat 4.499 berichten, waarvan 521 (11,6%) als toxisch zijn aangemerkt. Het merendeel van de data was afkomstig van Twitter (77%), gevolgd door YouTube (9%) en Facebook (4%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,18 en 0,2% van de berichten bereikte een score van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen het vaakst op Twitter (81,8%). Toxische content viel voornamelijk onder de categorie Ridicule (53%), en circa 4% bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Jimmy Dijk, clown en belachelijk.

Trefwoord: Lidewij de Vos

Lidewij de Vos is de leider van Forum voor Democratie (FvD). De analyse van berichten tussen 1 september en 10 november 2025 omvat 13.137 berichten, waarvan 973 (7,4%) als toxisch zijn geïdentificeerd. De meeste content was afkomstig van Twitter (74%), gevolgd door YouTube (13%) en TikTok (8%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,13 en 0,2% van de berichten bereikte een score van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen het vaakst op Twitter (80,0%). Toxische content was voornamelijk politiek van aard (62%), en circa 4% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn antifascisten, antifa en onzin.

Trefwoord: Ouwehand

Deze analyse bestrijkt berichten die zijn geplaatst tussen 25 augustus en 10 november 2025. De dataset omvat 12.367 berichten, waarvan 1.749 (14%) als toxisch zijn aangemerkt. De meeste berichten waren afkomstig van Twitter (83%), gevolgd door YouTube (8%) en GeenStijl (4%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,20 en 0,5% van de berichten bereikte een score van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen voornamelijk op Twitter (77,4%). Toxiciteit was het vaakst gerelateerd aan politieke thema's (54%), en circa 3% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Esther Ouwehand, Hamas en Kaag.

Trefwoord: Eerdmans

De analyse van berichten tussen 1 september en 10 november 2025 leverde een dataset op van 11.179 berichten, waarvan 1.252 (11,2%) toxische taal bevatte. Het merendeel van de content was afkomstig van Twitter (81%), gevolgd door YouTube (10%) en TikTok (2%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,18 en 0,2% van de berichten bereikte een score van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen het vaakst op Twitter (71,4%). Toxiciteit was het vaakst gekoppeld aan politieke thema's (54%), en circa 3% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Joost Eerdmans, Plas en rechts.

Trefwoord: Van Baarle

Tussen 25 augustus en 10 november 2025 zijn 10.456 berichten verzameld, waarvan 1.589 (15,2%) als toxisch zijn geclassificeerd. Het merendeel van de content was afkomstig van Twitter (70%), gevolgd door YouTube (17%) en TikTok (7%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,20 en 0,6% van de berichten bereikte een score van 0,8 of hoger. Sterk toxische content verscheen voornamelijk op Twitter (88,5%). Toxiciteit was het vaakst gekoppeld aan politieke discussies (49%), en circa 9% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Hamas, Nederland en genocide.

Trefwoord: Van der Plas

De analyse van berichten tussen 1 september en 10 november 2025 omvat 7.246 berichten, waarvan 1.334 (18,4%) als toxisch zijn geclassificeerd. Het merendeel van de content was afkomstig van Twitter (83%), gevolgd door YouTube (9%) en TikTok (2%). De gemiddelde toxiciteitsscore bedraagt 0,37 en 0,3% van de berichten bereikte een score van 0,8 of hoger. Sterk toxische berichten verschenen voornamelijk op Twitter (95,0%). Toxische content was het vaakst politiek van aard (50%), en circa 4% van de toxische berichten bevatte gewelddadige taal. Veelvoorkomende trefwoorden zijn Plas, Caroline van der Plas en Israël.

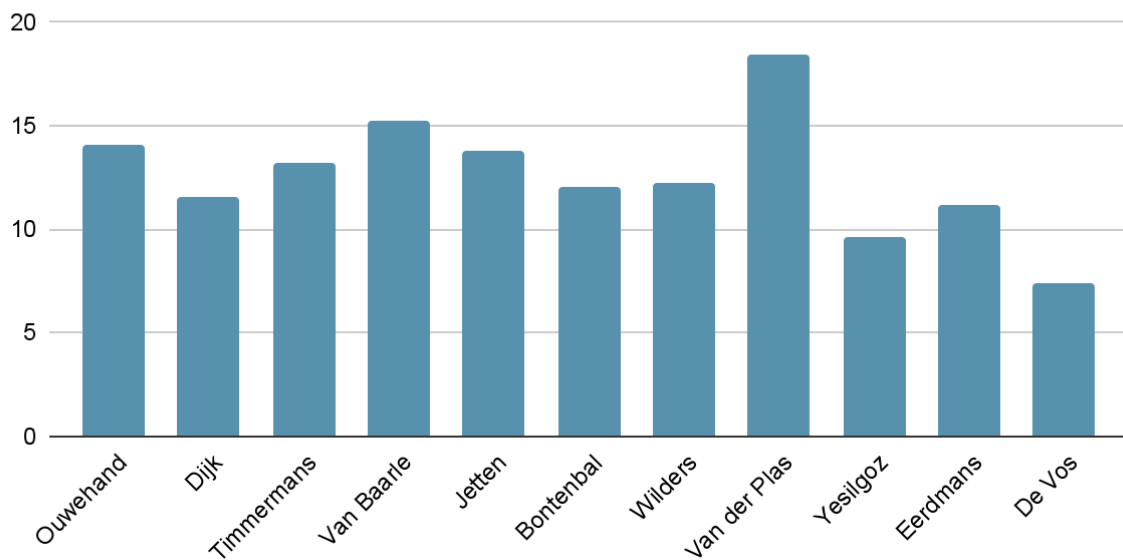
Van de partijleiders met voldoende data werden Rob Jetten, Frans Timmermans en Geert Wilders het vaakst genoemd. Hun datasets vertoonden tevens verhoogde toxiciteitsniveaus, zij het niet in gelijke mate. De onderstaande tabel vat de belangrijkste indicatoren samen.

Leader	% Toxic Posts	Avg. Toxicity	% Highly Toxic (≥0.8)	% Violence
Jetten	13.8 %	0.20	0.4 %	4 %
Timmermans	13.2 %	0.20	0.4 %	7 %

Wilders	12.2 %	0.19	0.3 %	13 %
Ouwehand	14.1 %	0.20	0.5 %	3 %
Bontenbal	12 %	0.19	0.2 %	2 %
Van der Plas	18.4 %	0.37	0.3 %	4 %
Van Baarle	15.2 %	0.20	0.6 %	9 %
Eerdmans	11.2 %	0.18	0.2 %	3 %
Yesilgöz	9.6 %	0.17 %	0.1 %	6 %
De Vos	7.4 %	0.13	0.2 %	4 %

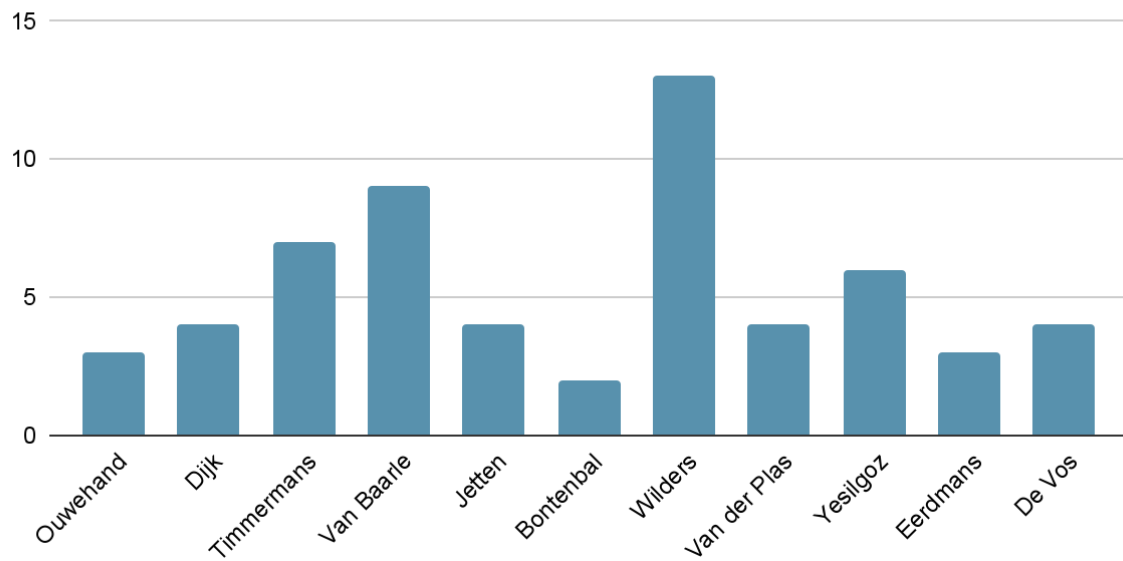
In de onderstaande grafiek is het percentage toxische berichten per politicus binnen de dataset weergegeven. Van der Plas kreeg het hoogste aandeel toxische berichten.

% Toxic Posts in dataset (parties ordered from ideological left-right)

In de onderstaande grafiek wordt het percentage berichten met gewelddadige retoriek per politicus weergegeven. Hierbij ontving Wilders veruit het hoogste aandeel gewelddadige retoriek.

% of posts using violent rhetoric (parties ordered from ideological left-right)

Bevindingen

Hogere toxiciteit aan de linkerkzijde, maar met belangrijke nuances

In tegenstelling tot de aanname dat vooral radicaal-rechtse figuren de meeste online vijandigheid aantrekken, richtten enkele van de hoogste toxiciteitsniveaus zich op links georiënteerde leiders. Esther Ouwehand (PvdD), Frans Timmermans (GroenLinks-PvdA) en Rob Jetten (D66) registreerden allen toxiciteitspercentages van boven de 13%. Een groot deel van deze toxiciteit was gericht op vermeende ideologische standpunten en persoonlijke identiteit. Zo bevatte de dataset van Jetten frequent homofobe scheldwoorden, waarbij trefwoorden als 'kaag' en 'homo' onevenredig vaak voorkwamen in toxische berichten.

Rechtse leiders: hoge zichtbaarheid, lagere toxiciteit

Geert Wilders en Dilan Yeşilgöz behoorden tot de meest genoemde partijleiders, maar kenden relatief lagere toxiciteitspercentages (respectievelijk 12,2% en 9,6%). Dit betekent echter niet dat de toon van het debat gematigder was. Berichten over Wilders bevatten bijvoorbeeld het hoogste aandeel gewelddadige retoriek (13%) van alle opgenomen datasets.

Ouwehand, Van der Plas en Van Baarle springen eruit

Esther Ouwehand (PvdD) en Caroline van der Plas (BBB) vielen op door hoge toxiciteitsniveaus en gemiddelde toxiciteitsscores, vooral in verhouding tot hun zichtbaarheid. De dataset van Stephan van Baarle liet het hoogste aandeel sterk toxische berichten zien (0,6%), evenals een relatief hoog percentage gewelddadige taal (9%).

Platformdynamiek als aanjager van polarisatie

In alle datasets domineerde Twitter als platform met het hoogste aandeel toxische berichten, goed voor meer dan 70% van de toxiciteit. Dit sluit aan bij eerdere EOOH-

bevindingen en weerspiegelt het snelle, hoog-engagement karakter van het platform in combinatie met beperkte moderatie.

Narratieve triggers en toxische trefwoorden

Veelvuldig terugkerende termen in toxische berichten — zoals 'linkse', 'antifa', 'nederland' en 'kaag' — laten zien hoe publieke figuren symbool worden binnen bredere ideologische strijd. Deze trefwoorden fungeren als narratieve triggers in zowel rechts- als linksgeoriënteerde commentaren.

Conclusie

Dit onderzoek laat zien dat xenofobe en complotmatige narratieven — met name rond islamisering, asielzoekers en de omvolkingstheorie — diep verankerd zijn geraakt in het Nederlandse online discours. Deze narratieven bereiken online discussies ver buiten expliciet extremistische kringen en verschijnen zelfs in gesprekken die ogenschijnlijk geen verband houden met migratie. Ze worden versterkt door politieke actoren en ingezet tijdens momenten van maatschappelijke spanning, wat bijdraagt aan een klimaat waarin anti-moslimsentimenten, xenofobie en vijandigheid jegens minderheden worden genormaliseerd.

Toxiciteit in alle datasets is consistent gekoppeld aan politieke identiteitsconflicten, terwijl thema's rond gender en seksualiteit de hoogste niveaus van misbruik genereren. Dit wijst erop dat seksisme en homofobie krachtige aanjagers blijven van online haat. Hoewel expliciete oproepen tot geweld zeldzaam zijn, wijst het herhaald gebruik van ontmenselijkende en agressieve taal op een zorgwekkende normalisering van symbolisch geweld. De dominantie van Twitter in de dataset onderstreept hoe platforms met weinig moderatie en hoge snelheid fungeren als versnellers van toxisch politiek discours. Gezamenlijk schetsen de bevindingen een genormaliseerd radicaal-rechts narratief ecosysteem, waarin angsten voor cultureel verval, demografische bedreiging en morele achteruitgang verschillende vormen van haat samenbrengen tot één samenhangend wereldbeeld dat het publieke debat in Nederland in toenemende mate beïnvloedt.

De vergelijkende analyse toont aan dat online toxiciteit tijdens de Nederlandse verkiezingen van 2025 wijdverbreid was en niet beperkt bleef tot één zijde van het politieke spectrum. Hoewel progressieve leiders zoals Jetten en Timmermans relatief meer toxische reacties ontvingen, werden rechtsgeoriënteerde figuren zoals Wilders en Van der Plas geconfronteerd met agressievere en emotioneler geladen aanvallen. De bevindingen laten zien hoe identiteit, ideologie en platformdynamiek samenkomen in het vormgeven van het publieke discours.

Een belangrijke observatie uit deze analyse is dat narratieven, eenmaal verankerd in het publieke discours, online toxiciteit blijven sturen, ongeacht de actuele politieke machtsverhoudingen. De terugkerende aanwezigheid van termen als 'Kaag' in toxische berichten over D66-leider Rob Jetten — ondanks het feit dat Sigrid Kaag de partij niet langer leidt — laat zien hoe bepaalde namen blijvende symbolen worden binnen gepolariseerde politieke verhalen. Symbolische figuren zoals Kaag en Timmermans fungeren als shorthand voor bredere grieven, of die nu gaan over migratie, gender of wantrouwen jegens elites, en worden in elke nieuwe campagnecycle gemakkelijk opnieuw geactiveerd.

Generatieve AI-tools dreigen deze dynamiek verder te versnellen. Door de mogelijkheid om op grote schaal beelden, memes en synthetische citaten te produceren, kunnen zelfs verouderde of ontcrachte narratieven opnieuw worden verpakt voor virale verspreiding. In combinatie met emotioneel geladen retoriek stelt generatieve AI politieke actoren (of hun aanhangers) in staat oude polariserende frames te hergebruiken en te remix-en, waardoor het publieke debat verder wordt vertekend. De bevindingen rond trefwoorden als 'Kaag', 'homo', 'linkse' en 'nederland' laten zien dat toxiciteit niet louter reactief is, maar onderdeel vormt van een narratieve infrastructuur die door generatieve AI verder kan worden verankerd.

Online haat bestaat niet in een vacuüm. Brede (mondiale) narratieven — met name rond conflict, identiteit en onrecht — beïnvloeden en versterken het online discours. Tijdens de Nederlandse verkiezingen zagen we dat termen als Israël, Gaza en genocide in meerdere datasets opdoken, met name in relatie tot leiders als Van Baarle en Ouwehand. Dit illustreert hoe internationale gebeurtenissen doorwerken in nationale gesprekken, polarisatie aanwakkeren en digitale vijandigheid intensiveren. Naarmate het politieke debat internationaler en emotioneler wordt, is systematische monitoring van deze online patronen essentieel — niet alleen om verkiezingsdynamieken te begrijpen, maar ook om het democratisch debat te beschermen.

Aanbevelingen

Zoals dit rapport laat zien, speelden online haat narratieven een significante en terugkerende rol tijdens de Nederlandse parlementsverkiezingen van 2025. Zij beïnvloedden het publieke debat, sturen percepties van minderheidsgroepen en versterken polarisatie. Monitoring alleen is niet voldoende; deze dynamieken vereisen een gecoördineerde aanpak van beleidsmakers, platforms, het maatschappelijk middenveld en het bredere publiek. Om de verspreiding en impact van online haat in politieke contexten zoals de verkiezingen van 2025 aan te pakken, stellen wij een multi-stakeholderbenadering voor. Elke actor binnen het digitale ecosysteem — sociale-mediaplatforms, toezichthouders, maatschappelijke organisaties, media en politieke instituties — heeft hierin een specifieke rol. Hieronder volgen gerichte aanbevelingen per groep:

1. Sociale-mediaplatforms: bouw veiligere digitale omgevingen

- **Geef prioriteit aan contextbewuste moderatie:** ontwikkel moderatietools die gecodeerde taal en polariserende narratieven tijdens verkiezingsperiodes beter herkennen, inclusief haat die buiten het traditionele juridische kader valt maar discriminatie of vijandigheid aanwakkert.
- **Faciliteer betekenisvolle counterspeech:** versterk diverse en constructieve stemmen door algoritmen aan te passen zodat betrouwbare bronnen, geverifieerde informatie en contextuele content zichtbaarder worden.
- **Vergroot transparantie:** bied realtime dashboards en publieke toegang tot data over contentverwijderingen, waarschuwingen en politieke advertenties tijdens verkiezingen.
- **Beperk gecoördineerd onecht gedrag:** detecteer en verwijder proactief netwerken die zich bezighouden met repetitieve haatcampagnes, misbruik van AI-gegenereerde content en intimidatie.

2. Implementatie van de Digital Services Act (DSA)

- **Handhaaf verplichtingen rond systeemrisico's:** zorg ervoor dat zeer grote online platforms (VLOP's) vóór en na verkiezingen betekenisvolle risicoanalyses uitvoeren en publiceren, inclusief hun impact op het publieke debat en haatspraak.
- **Versterk de rol van de DSC:** de Nederlandse Digital Services Coordinator dient actief toezicht te houden op naleving en samenwerking te faciliteren tussen NGO's, onderzoekers en technologiebedrijven.
- **Verplicht algoritmische transparantie:** platforms moeten inzicht geven in hoe aanbevelingssystemen polariserende content beïnvloeden, met name op hoogvolumeplatforms zoals X/Twitter.
- **Verduidelijk handhavingsdrempels:** de Europese Commissie en DSC's moeten specificeren wat geldt als voldoende mitigatie, waaronder het verwijderen van schadelijke trends, het beperken van de viraliteit van synthetische propaganda en het aanpakken van platforminactiviteit.

3. Publiek en maatschappelijk middenveld: versterk digitale weerbaarheid

- **Schaal digitale geletterdheidsprogramma's op:** leer gebruikers synthetische propaganda, emotionele manipulatie en desinformatietechnieken herkennen, met speciale aandacht voor jongeren en kwetsbare groepen.
- **Stel gebruikers in staat regie te nemen:** vergroot de bekendheid van DSA-rechten, zoals het chronologisch bekijken van content, het uitschakelen van algoritmische feeds en het effectief melden van schadelijke content.
- **Ondersteun grassroots counterspeech:** investeer in training en infrastructuur voor community-gedreven reacties op haatspraak, met gebruik van overtuigende verhalen, humor en geloofwaardige boodschappers.
- **Financier waakhonden en onderzoekers:** zorg voor structurele ondersteuning van onafhankelijke organisaties die haattrends, platformverantwoordelijkheid en verkiezingsmanipulatie monitoren.

4. Media en journalistiek: versterk ethische framing

- **Vermijd onbedoelde versterking:** media moeten afzien van het framen van polariserende narratieven als legitiem politiek debat wanneer deze zijn gebaseerd op desinformatie of ontmenselijking.
- **Contextualiseer haatincidenten:** berichtgeving over online haat dient de oorsprong, intentie en eventuele gecoördineerde campagnes bloot te leggen, en niet te blijven steken bij losse citaten.
- **Stimuleer narratieve nuance:** geef ruimte aan verhalen die binair denken doorbreken, manipulatie blootleggen en gemarginaliseerde stemmen centraal stellen.
- **Houd platforms en politici verantwoordelijk:** onderzoeksjournalistiek blijft essentieel om politieke actoren en netwerken achter haatcampagnes zichtbaar te maken.

5. Politieke instituties: stel democratische normen

- **Ontwikkel een gedragscode:** politieke partijen en kandidaten zouden zich publiekelijk moeten verbinden aan een ethische code die haatspraak, desinformatie en intimidatie afwijst.
- **Wijs synthetische manipulatie af:** verbied het gebruik van generatieve AI voor misleidende politieke communicatie, waaronder synthetische video's, beelden of geluidsfragmenten.
- **Train politieke communicators:** bied capaciteitsopbouw rond verantwoord digitaal campagnevoeren, narratieve framing en sociale-media-ethiek.
- **Creëer toezichtmechanismen:** ontwikkel onafhankelijke verkiezingsmonitoringsorganen die online campagnegedrag volgen en ingrijpen wanneer grenzen worden overschreden.

Bronnen

Synthetic Propaganda, AI & Disinformation

- EU DisinfoLab (2024). Synthetic Propaganda: Generative AI and the Future of Political Communication (4 September).
[EU DisinfoLab - 4 September: Synthetic Propaganda – Generative AI and the Future of Political Communication](#)
- Pakina, A. K. (2024). AI-Driven Disinformation Campaigns: Detecting Synthetic Propaganda in Encrypted Messaging via Graph Neural Networks. ResearchGate.
[https://www.researchgate.net/.../AI-Driven-Disinformation-Campaigns-Detecting-Synthetic-Propaganda-in-Encrypted-Messaging-via-Graph-NNeural-Networks.pdf](#)
- Volkskrant (2025). Twee PVV-Kamerleden vallen met nepbeelden anoniem Timmermans aan; GroenLinks-PvdA doet aangifte.
[https://www.volkskrant.nl/politiek/twee-pvv-kamerleden-vallen-met-nepbeelden-anoniem-timmermans-aan-groenlinks-pvda-doet-aangifte~b6958ea1/?utm_campaign=shared_earned&utm_medium=social&utm_source=copylink](#)
- Volkskrant (2025). AI-campagne in opkomst: De helft van AI-berichten komt van PVV.
[https://www.volkskrant.nl/verkiezingen-tweede-kamer/ai-campagne-in-opkomst-de-helft-van-ai-berichten-komt-van-pvv~b460de2b/](#)

National Security & Threat Assessments

- AIVD (2024). AIVD Annual Report 2024.
<https://www.aivd.nl/documenten/jaarverslagen>
- Algemeen Dagblad (AD) (2024). Rechts-radicaal AI-liedje tegen AZC's bestormt hitlijsten; Spotify weert nummer niet.
[Tech | AD.nl](#)

Migration, Remigration Narratives & Far-Right Messaging

- AP News (2024). Germany: Migration, Far-Right Election Dynamics & Deportation Debates.
[A far-right party uses a mock plane ticket to campaign for deportations in Germany | AP News](#)
- Bild (2024). Remigration ist „Unwort des Jahres“.
[Jury-Entscheidung: Remigration ist „Unwort des Jahres“ | Leben & Wissen | BILD.de](#)
- The Guardian (2024). How “Remigration” Became a Buzzword for the Global Far Right.
[How remigration became a buzzword for global far right | The far right | The Guardian](#)
<https://www.theguardian.com/>
- Ekman, M. (2022). The Instrumentalisation of Migration in the Populist Era. Mixed Migration Centre.
<https://mixedmigration.org/the-instrumentalisation-of-migration-in-the-populist-era/>

- Kaya, A. (2022). The Instrumentalisation of Migration in the Populist Era. Mixed Migration Centre.
<https://mixedmigration.org/the-instrumentalisation-of-migration-in-the-populist-era/>
- Joop / BNNVARA. Migratiemagneet Nederland? Jan van de Beek winkelt selectief in de cijfers.
[Joop - BNNVARA](#)

Dutch Political Context, Public Trust & Election Climate

- Metro Nieuws (2025). Nederlanders hebben een historisch laag vertrouwen in de politiek.
<https://www.metronieuws.nl/in-het-nieuws/binnenland/2025/10/vertrouwen-in-politiek-bereikt-historisch-dieptepunt-xyz/>
- NRC (2025). Fukuyama, F. "It's the internet, stupid."
<https://www.nrc.nl/nieuws/2025/10/09/its-the-internet-stupid-a4908843>

Statements by Political Actors

- NRC. Verkiezingspeech Chris Stoffer (SGP): "Het lijkt wel een soort islamitische samenleving te worden."
[Verkiezingspeech Chris Stoffer - SGP](#)
- Volkskrant. Lidewij de Vos (interview). "Waar bent u op uit? Dat u kunt opschrijven dat Forum van azc's gevangenissen wil maken?"
[Lidewij de Vos: 'Waar bent u op uit? Dat u kunt opschrijven dat Forum van azc's gevangenissen wil maken?' | de Volkskrant](#)

- X / Twitter. Geert Wilders (2025). "Melbourne, Australië: 'Wij wachten op bevelen'."
(Viewed 224.3K times).
<https://x.com/geertwilderspww/status/1955512782738296976>
- Facebook. Geert Wilders (2025). "Waarom durft niemand te benoemen dat we geen..."
<https://www.facebook.com/geertwilders/posts/pfbid02nXzbfz9BnWBbbpfVZYitibafMyzUEbyx3fz4GgifKfArdTSdUScSmd6yUzd2Coml>